Opłatę pocztową
uiszczono ryczałtem.

Цана асобнага нумару 20 грош.

БЕЛАРУСКАЯ ДОЛЯ

Выходзіць тры разы ў тыдзень.

Адрэс рэдакцыі і адміністрацыі: Вільня, Віленская вул. 12, п. 6. (Wileńska 12, m. 6).
Рэдакцыя адчынена ад 12 да 2 г. штодня апрача сьвяточных дзён. Адміністрацыя ад 9 да 3 г.

Падпіска на адзін месяц з дастаўкаю да хаты 2 зл. Для заграніцы ўдвая даражэй.

Перамена адрэса 30 грошы.

Няпрынятыя ў друк рукапісы назад не вяртаюцца. Аплата надрукованага залежыць ад Рэдакцыі.

Цана абвестак: перад тэкстам 25 грош., сярод тэксту 20 грош. і на 4 стр. 15 гр., за радок пэтыту ў 1 шп

№ 14. Вільня, Субота, 14-га лютага 1925 г. Год I.

У гэтым нумары 6 страніц.

Характэрныя факты.

За апошнія дні ў польскай унутранай палітыцы здарыліся два факты, якія, як ня трэба лепш, характарызуюць кірунак гэтае палітыкі.

Факты гэтыя: *забарона пасольскіх мітынгаў* без спэцыяльнага дазволу ўлады і прынятае адміністрацыйнай камісіяй Сойму закона аб *кругавой паруцы насяленьня ў выпадках бандыцкіх нападаў*.

Зьмест цыркуляра новага міністра ўнутраных спраў, які фактычна касуе арт. 108 канстытуцыі аб свабодзе сходаў, чытачы знойдуць у аддзеле хронікі—у перакладзе віленскае дэлегатуры. Цыркуляр п. Ратайскага нават абшарніцкае „Słowo" лічыць „спрэчным з канстытуцыяй, паскольку ён адносіцца да пасольскіх вечаў",—а іменна проці гэтых вечаў і скіравана забарона ўраду. Цэлы рад пасольскіх клюбаў (а перад усім Беларускі Пасольскі Клюб) падаюць сьпешныя прапазіцыі ў Сойм, пратэстуючы проці нарушэньня канстытуцыйных свабод, якія, згодна з арт. 124 тэй-жа канстытуцыі, могуць быць абмяжаваны ці часова скасаваны толькі Радай Міністраў (а не *адным* з міністраў!) з дазволу Прэзыдэнта Рэспублікі—дый то толькі „ў часе вайны, ці калі пагражае выбух вайны, а такжа ў выпадку ўнутраных разрухаў ці шырокае змовы, маючай характар дзяржаўнае здрады, пагражаючай канстытуцыі гаспадарства або бясьпечнасьці грамадзян".

Калі прыпомнім цяпер сыстэматычную брахню эндэцкае прэсы і нялічаныя фальшывыя даносы ўладзе на паслоў апазіцыі, што яны быццам то надужываюць свабоды пасольскіх мітынгаў і вядуць процідзяржаўную агітацыю, калі паставім побач з гэтым адкрытыя выступленьні эндэкаў і абшарнікаў проці польскае канстытуцыі і істнуючага дзяржаўнага ладу, а таксама ня менш адкрытую агітацыю за зьмену гэтага ладу на манархічны,—дык ясна будзе, што цыркуляр п. Ратайскага ёсьць ня што іншае, як выяўленьне перамогі ўплываў на ўрад п. п. Грабскага-Тугутта *польскае рэакцыі*.

Ня менш характэрна пастанова адміністрацыйнае камісіі Сойму аб *кругавой паруцы* насяленьня ў выпадку бандыцкіх нападаў. Праўда, прадстаўнікі ўсіх польскіх партыяў, хоць паддаюцца тым-жа ўплывам, якія пакіравалі пяром міністра Ратайскага, стараюцца гаварыць, як кажуць, „дыпляматычна": соймавая камісія на паседжаньні сваім 29 студзеня с. г., ня гледзячы на рашучы пратэст беларускага дэпутата Ярэміча, прыняла тэкст закону, якім старосты ўпаўнаважываюцца прыцягіваць насяленьне да нішчэньня бандытызму і... *абкладываць гэтае-ж насяленьне кантрыбуцыяй на карысьць пацярпеўшых ад бандыцкіх нападаў*. І гэта-ж ёсьць ня што іншае, як зьдзейсьненьне дамаганьняў абшарнікаў на тайнай нарадзе іх з п. Тугуттам у бытнасьць апошняга ў Вільні,—хаця кругавая парука абыймае *толькі матэрыяльны бок справы*.

Ня будзем даўжэй затрымлівацца над палітычнай ацэнкай абодвух прыведзеных фактаў: хай гэтым займуцца нашы дэпутаты ў Сойме. Але мы ня можам моўчкі прайсьці міма практычных вынікаў апошняе пастановы адміністрацыйнае камісіі, паскольку гэтая пастанова будзе прынята і Соймам.

Грашавая адказнасьць нашага сялянства за страты панскіх двароў ці асаднікаў ад бандыцкіх нападаў—гэта, пры агульным абядненьні нашае вёскі, зьяўляецца *перакладаньнем матэрыяльнае руіны з адзінак—на масы*. Дый нельга гаварыць аб запраўднай руіне дворнае гаспадаркі ад таго ці іншага рабунку: ёй заўсёды стане на падмогу ўрад, розныя банкі і т. п., і яшчэ ня было такога выпадку, каб той ці іншы пан зруйнаваўся да банкруцтва ад бандыцкага нападу. Але, калі страты яго будуць яму пакрываць акалічныя *сяляне*, дык *вёсцы*—пры сучасным яе матэрыяльным палажэньні—*пагражае запраўдная руіна і голад*.

Мала таго: правядзеньне ў жыцьцё пастановы адміністрацыйнае камісіі творыць *грунт для розных надужыцьцяў*: вельмі-ж ужо лёгка і заманчыва сымуляваць „напад бандытаў" і спаліць *пустое* гумно, калі ёсьць надзея, што акалічныя сяляне пакрыюць ня толькі кошт таго, што запраўды згарэла, але і таго, што *не гарэла зусім*...

Вось аб гэтых практычных выніках кругавое парукі мы лічым сваей павіннасьцяй голасна заявіць пакуль час,—пакуль пастанова адміністрацыйнае камісіі ня сталася яшчэ законам.

З прычыны ўзросту коштаў выдавецтва (значнае павялічэньне платы наборшчыкам і друкарні ад 1-га лютага), а такжа з увагі на тое, што значная частка нашых падпішчыкаў не парупілася аплаціць належныя за мінулы час грошы,—мы, каб не павялічываць цаны газэты, прымушаны да часу ўрэгуляваньня даўгоў падпішчыкамі выпускаць нашу часопісь **раз у тыдзень**, за тое ў павялічаным размеры.

Чытачы! Ад вас залежыць прысьпяшэньне ўзнаўленьня нармальнага выпуску „Беларускае Долі"!..

Перамога работніцкае салідарнасьці.

Барацьба паміж II (сацыялістычным) і III (камуністычным) інтэрнацыяналамі за апошнія гады выяўлялася ў вельмі вострых формах. Ад партыйных вярхоў яна перакінулася ў работніцкія масы, і вось у Нямеччыне мы бачылі крывавыя баталіі між работнікамі-сацыялістамі і работнікамі-камуністамі. Ня менш ярка гэтая барацьба выяўляецца ў Польшчы, дзе найбольш заядлымі ворагамі камуністаў зьяўляюцца польскія сацыялісты (P. P. S.).

Рэч зусім зразумелая, што ўсё, што дзеліць работніцкія масы на варожыя ўзаемна групы і кірункі, робіць вялізарную шкоду справе вызваленьня працоўных ад панаваньня капіталу. І, гледзячы на тое, як работнікі ў партыйнай барацьбе самі-ж нішчаць свае сілы, так патрэбныя дзеля клясавага змаганьня, — капіталісты ўсяго сьвету толькі пацíралі рукі ад радасьці: іх вораг відавочна слабеў і дэзарганізоўваўся.

Першыя пачалі адчуваць ненармальнасьць такога палажэньня іменна работніцкія масы. Даўно ўжо на вярхох сацыялістычных і камуністычных партыяў пачала выяўляцца думка аб патрэбе неяк пагадзіць, ці хоць-бы да часу замірыць абодва інтэрнацыяналы. Але да дзела тут справа не даходзіла. За зьдзейсьненьне яе ўзяліся самі работнікі.

І вось, як апавяшчае тэлеграма ПАТ-а, генеральная рада сындыкалістычнага інтэрнацыяналу, разважыўшы пытаньне аб адносінах паміж амстэрдамскім (II) і маскоўскім (III) інтэрнацыяналамі, большасьцяй галасоў прыняла рэзалюцыю, **каб усерасейскі прафэсіянальны саюз** (камуністычны!) **быў прыняты ў склад міжнародавага прафэсіянальнага саюзу** (сацыялістычнага), калі таго сам зажадае. Аначасна міжнародавы прафэсіянальны саюз абвяшчае, што ён гатоў **адбыць канфэрэнцыю з усерасейскім прафэсіянальным саюзам.**

Гэты крок урэшце ўвядзе работніцкія арганізацыі ССРР у сусьветную агульна-работніцкую сям'ю, што, бясспрэчна, меціме вялізарную вагу ня толькі для пралетарыяту ССРР, але і для клясавага змаганьня працоўных наагул. Гэты крок нязвычайна ўзмацуе пазіцыю работніцкае клясы на ўсенькім сьвеце і дапаможа працоўным пакіраваць усе свае сілы ў адным кірунку: у кірунку перамогі работніцкае клясы над тэй клясай, якая сяньня пануе над працоўнымі.

Фалькевіч.

Англія—і ўсходнія межы Польшчы.

„Gaz. Warsz." друкуе гэткую вестку: „Лёнданская газэта „Observer", якая выяўляе пагляды англійскае „лявіцы", займаецца ў апошнім нумары справай умовы аб гарантыях такжа і граніц Польшчы. Газэта піша, што Англія гатова далучыцца да забясьпечаньня граніц Францыі, Галяндыі і Бэльгіі,— аднак, жэнеўскі пратакол павінен быць перагледжаны ў такім кірунку, *каб Англія ня была адказнай за цяперашнія граніцы Польшчы на ўсходзе* (гданскі калідор і т. д.). *Граніцы гэныя немагчыма ўтрымаць*,—пытаньне толькі, ці яны маюць быць зьменены шляхам вайны, ці міравое рэвізіі".

Як дамагацца беларускай урадовай школы

на падставе ўставу ад 31. VII. 1924 г. і распараджэньня Мін. Рэл. Спраў і Публ. Асьветы ад 7. I. 1925 г.

Практычныя рады.

А. Што павінен зрабіць кожны бацька беларус ці матка, ці апякун, якія маюць дзяцей у школьным ўзросьце.

1. Кожны бацька, матка ці апякун павінны дбаць, каб іх дзеці вучыліся у сваей роднай беларускай школе.

2. Кожны беларус павінен скарыстаць свае права дамагацца беларускай школы для сваіх дзяцей.

3. Кожны бацька, матка ці апякун павінны напісаць дэклярацыю аб тым, што жадаюць, каб іх дзеці вучыліся ў роднай беларускай мове, абавязкава пайсьці ў гміну, заверыць там свой подпіс і праз паўнамоцніка пад расьпіску гэту дэклярацыю здаць Школьнаму Інспэктару да 31 сакавіка (г. з. марта) гэтага 1925 г.

Увага: Заверыць дэклярацыю можа, апроч гміны, яшчэ Міравы Судзьдзя, Натарыус, Старостаа. Заверка на дэклярацыі подпісу солтысам, ці сьвяшчэньнікам, ці ксяндзом, ці вучыцелем, ці кім іншым ня будзе мець ніякой сілы, і дэклярацыя забракуецца.

4. Дэклярацыю трэба падпісваць у прысутнасьці войта.

5. Калі бацька, ці матка, ці апякун няпісьменны, то трэба папрасіць пісьменнага чалавека, каб у прысутнасьці войта расьпісаўся, як за няпісьменнага бацьку, і войт заверыць ужо гэты подпіс.

Увага: Калі ёсьць няпісьменны бацька, а матка пісьменная, то матка, ці дзіця ня можа падпісвацца на дэклярацыі за бацьку: трэба, каб надпісаўся хто іншы і дарослы.

6. Войт ня мае права адмовіцца ад заверкі подпісу.

Увага: 1) Калі войт адмовіцца пасьведчыць подпіс, то зараз-жа трэба аб гэтым паведаміць Цэнтр. Бел. Школ. Раду.

2) Заверкі подпісаў у гміне ня трэба адкладаваць на апошнія дні, бо войт ня ўсьпее пасьведчыць усіх подпісаў да 31 сакавіка (марта).

7. Толькі тады адчыніцца беларуская ўрадовая школа або ператварыцца істнуючая польская школа ў беларускую, калі бацькі з аднаго школьнага вокругу пададуць Школьнаму Інспэктару як можна больш дэклярацыяў, а прынамсі ня меньш, як на 40 вучн., што хочуць, каб іх дзеці вучыліся ў беларускай мове.

8. Калі Куратар на дэклярацыі не адчыніць беларускай школы або не ператварыць істнуючай польскай школы ў беларускую, то бацькі павінны скардзіцца Міністру Асьветы.

Б. Што павінен зрабіць паўнамоцнік, якога бацькі выбяруць скласьці Школьнаму Інспэктару дэклярацыі.

1. Запісаць на асобным лісьце імёны і прозьвішы бацькоў і апякуноў, імёны іх дзяцей, напісаць паперу да Школьнага Інспэктара, асабіста па сьпіску здаць у Інспэктарыят дэклярацыі да 31 сакавіка (марта) гэтага году, узяць ад Інспэктарыята паквітаваньне на сьпіску бацькоў, сьпіс з паквітаваньнем хаваць у сябе, а копію прыслаць у Цэнтральную Беларускую Школьную Раду (Вільня. Віленская 12—6).

Увага: Форму сьпіска, паперы да Інспэктара і дэклярацыі можна выпісаць з Цэнтр. Бел. Шк. Рады або з Сэкрэтарыяту Беларускага Пасольскага Клюбу.

В. Ў якой мове пішацца і запаўняецца форма дэклярацыі.

1. Дэклярацыю трэба пісаць або пабеларуску, або папольску. Калі дэклярацыя будзе напісана паруску, то Інспэктар можа забракаваць.

У форме дэклярацыі трэба напісаць: імя і прозьвішча бацькі ці маткі, ці апякуна, назоў вёскі, гміны, павету, імены дзяцей. Непатрэбныя словы ў дэклярацыі закрэсьліць.

Г. Як павінна дапамагчы наагул беларускае грамадзянства, каб для сваіх дзяцей мець сваю родную беларускую школу.

1. У тым школьным вокрузе (абводзе), дзе няма ніякой школы, беларусы павінны дамагацца, каб была адчынена беларуская школа; а дзе істнуе ўжо польская школа, каб яна ператварылася ў беларускую.

2. Кожны пісьменны або больш сьвядомы грамадзянін павінны растлумачыць няпісьменнаму бацьку ўставу аб арганізацыі школьніцтва ад 31. VII. 1924 г., а так сама распараджэньні Міністра Асьветы ад 7. I. 1925 г., памагчы напісаць дэклярацыю, старацца, каб дэклярацыяў было пададзена як можна больш, сьлядзіць каб дэклярацыі былі завераны гмінаю і падаены Інспэктару да 31 сакавіка (марта).

3. Калі хто будзе адмаўляць ці запугваць тых бацькоў, якія на падставе закону і распараджэньня Міністра Асьветы будуць падаваць Інспэктару дэклярацыі, каб іх дзяцей вучылі ў беларускай мове, таго трэба пацягнуць да судовай адпавядзяльнасьці, як за баламуцтва грамадзян.

4. Калі нават ёсьць у вёсцы прыватная беларуская школа—усё роўна трэба дамагацца ўрадовай беларускай школы.

Цэн. Бел. Шк. Рада
Вільня, Віленская 12—6.

Форма паперы, якую піша паўнамоцнік і перадае разам з дэклярацыямі Школьнаму Інспэктару.

Пану Школьнаму Інспэктару.

у горадзе . . . .

Паўнамоцніка жыхароў вёскі . . . . .
. . . . воласьці . . . . павету
(прозьвішча і імя) . . . .

З А Я В А.

У зьвязку з распараджэньнем Міністра Рэлігійных Спраў і Публічнай Асьветы ад 7. I. 1925 г. у справе школьнага ўставу ад 31. VII. 1924 г., Я, ніжэй падпісаны паўнамоцнік сялян вёскі . . . . пры гэтым перасылаю падпісаныя і завераныя дэклярацыі ў ліку . . . шт. на . . . дзяцей у справе беларускае выкладовае мовы ў школе ў вёсцы . . . .

Адначасна падаю да ведама, што ўсе дэкляранты даручылі мне інфармаваць інспэктарат аб патрэбных яму дадатковых даных.

(Подпіс) . . . .

Дня . . . . 1925 г.

Форма сьпіску бацькоў, якія праз паўнамоцніка падалі дэклярацыі Школьнаму Інспэктару аб навучаньні сваіх дзяцей у беларускай мове.

С Ь П І С.

Грамадзян вёскі . . . ., гміны . . . ., павету . . . ., якія, на падставе распараджэньня Мін. Рэлігійных Спраў і Публічнай Асьветы ад 7. I. 1925 г. склалі Школьнаму Інспэктару . . . дэклярацыі аб жаданьні навучаньня дзяцей у роднай беларускай мове і сьпіс дзяцей школьнага ўзросту.

	Імя і прозьвішча бацькі, ці маткі, ці праўнага апякуна.	Імены і век дзяцей, пададзен. у дэклярац.
1		
2		
3		
4		
5		
6		

Адгалоскі на дэклярацыі.

(Голас чытача).

У нумары 7 „Беларускай Долі“ апублікавана новая пастанова ўлады аб адчыненьні ўрадавых беларускіх школ, а іменна: тыя вяскоўцы, якія дамагаюцца беларускай школы, павінны падаваць дэклярацыі, пасьведчаныя ці ў гміне, ці ў старостве і г. д.,—кожны ад сябе, — да павятовага інспэктара. Прачытаўшы гэту навінку ўлады сваім аднавяскоўцам і жыхарам другіх суседніх вёсак, якія хочуць беларускай школы, я пачуў гэткі ад іх адказ: „Нам—беларусам,— як відаць, ня бачыць беларускай школы, бо, каб улада хацела даць беларусу школу, дык „проста“ сказала-б: „На-це вам, браткі—беларусы, вашу школу: вучыце ў ёй сваіх дзетак і самы навучайцеся, як лепш зрабіць жыцьцё, як паправіць сваю гаспадарку, а разам і гаспадарку ўсяе краіны“. А то, не. Учора былі прыгаворы, сяньня—дэклярацыі, а заўтра — якія-небудзь ізноў махінацыі, — і так без канца, адно толькі трата часу і папераў. А школы як няма, так і няма, і нашыя дзеткі, замест таго, каб вучыцца ў школе, каб навучацца там жыцьцю, блукаюцца па вёсцы з папяроскай у зубах і з кіямі ў руках, ды прыглядаюцца, каб дзе знайсьці сабаку і падражніць яе. Ня лепш і ў тых вёсках, дзе ёсьць польскія школы, бо дзеці мала тамака што разумеюць і карысьці для сябе ня маюць.

Калі мы, беларусы, угледзелі ўжо, у чым наша пагібель і пагібель нашае будучыны — дзяцей,—дык, не зважаючы на ўсе перашкоды, якія нам стаўляюцца, хаця-бы яны былі й велічынёю з Кітайскую сьцяну, — павінны ратавацца ад гэтай пагібелі, змагаючыся за беларускую школу і сваю культуру. І калі ад нас вымагаюць дэклярацыяў,—мы ўсе, як адзін чалавек, павінны напісаць іх, ня сотні і тысячы, а мілёны, і заваліць імі ўсе школьныя інспэктараты, якія ёсьць па ўсей Заходняй Беларусі. Патрэбуюць ад нас яшчэ чаго-небудзь, мы і тое абавязкова мусім зьдзейсьніць.

А тады, калі не памогуць ні прыгаворы, ні дэклярацыі і інш. „махінацыі“ і калі мы яшчэ раз убачымо на дзеле неахвоту зьдзейсьненя ўладай нашых імкненьняў, тады толькі мы, жыхары захалуснай далёкай вёскі, можам крыкнуць так, каб чулі там—у Варшаве, што верым і спадзяемся толькі на самых сябе, і гэтая вера вывядзець нас на сьветлую дарогу!

Падавайма-ж дэклярацыі, браты-беларусы, бо час кароткі!

Аўген Блажук.

Выясьненьне міністра аб плаце за пасьведчаньне подпісаў на дэклярацыях аб школах. На паседжаньні бюджэтнае Камісіі Сэйму дэпутат Тарашкевіч заінтэрпэляваў міністра асьветы ў справе платы за пасьведчаньне гмінай подпісаў сялян на дэклярацыях з дамаганьнем беларускае мовы ў школах.

Міністар адказаў, што гміна павінна сьведчыць подпісы на гэткіх дэклярацыях бяз ніякае платы, бо адным з заданьняў гміны, як органу самаўраду, зьяўляецца падтрыманьне асьветы, а не тамаваньне яе.

Вось-жа, калі-б у якой гміне адмаўляліся сьведчыць, задзержывалі пасьведчаньне ці вымагалі за гэта грошы, — **трэба ўраз-жа слаць паведамленьне Беларускаму Пасольскаму Клюбу (Warszawa, Sejm, Klub Białoruski).** Але было-б яшчэ лепш, калі-б нашы дэпутаты, грунтуючыся на заяве міністра асьветы, дабіліся ад Ураду рассылкі ва ўсе гміны, да старостаў і міравых судзьдзяў цыркулярнага разьясьненьня аб абавязку іх бясплатна сцьвярджаць подпісы на школьных дэклярацыях.

Палітычнае жыцьцё.

Амэрыка і С.С.Р.Р.

Вельмі цікавы паварот адбываецца ў Амэрыцы ў справе адносінаў да ССРР.

Як ведама, да нядаўнага часу Амэрыка яшчэ выразьней і цьвярдзей за Францыю адкінула думку аб прызнаньні ССРР. Кіраўнік усяе заграцічнае палітыкі, дзяржаўны сэкрэтар Юз, быў заклятым праціўнікам радавага ўраду і ставіў для прызнаньня яго цэлы рад варункаў. Але пад націскам сусьветнага жыцьця і патрэбы ўрэгуляваньня гэткіх палючых справаў, як спыненьне шалёнага збраеньня сьвету, або як адбудаваньня сусьветнай эканамічнай раўнавагі,—справаў, якія ня могуць быць вырашаны бяз учасьця ССРР, займаючай больш як шостую частку зямное кулі,—амэрыканскі ўрад патроху, але ўсё больш пачаў прыхіляцца да аднаўленьня зносінаў з ССРР.

Няма чаго казаць аб тым, што ССРР заўсёды жадаў увайсьці ў як найцясьнейшыя зносіны з вялікай амэрыканскай дэмакратыяй, якая магла даць яму больш, чым хто іншы для адбудовы зруйнаванага ў выніку вайны краю.

Дык вось, пад уплывам найбольш радыкальных сэнатараў, амэрыканскі Сэнат пачаў апрацоўваць нанова пытаньне аб магчымасьмі і форме ўзнаўленьня адносінаў з ССРР.

Але вядомыя здарэньні ў Эстоніі раптам абарвалі ўсю гэтую працу. Сэнат пастанавіў адлажыць ізноў справу прызнаньня радавага ўраду на неабмяжаваны час. У эўропе пачаліся гутаркі, а то і акцыя ў напрамку „супольнага фронту“ проці бальшавікоў, „блёкады“ ССРР і гэтак далей. І ня можна сказаць, каб Амэрыка асталася зусім далёка ад гэтай акцыі.

З гэтага раптоўнага павароту ў настрою Амэрыкі скарысталі расейскія манархісты, якія ўзнавілі там сваю агітацыю. Жонка „цара Кірыла I-га“, а пасьля і жонка генарала Врангеля — паехалі ў Амэрыку і пачалі там агітаваць за новую аружную інтэрвэнцыю (паход) проці ССРР, якую мае быццам пачаць зусім гатовая 30-ці тысячная армія Врангеля.

Наагул, у Амэрыцы, яшчэ больш чым у Эўропе, пасьля эстонскіх падзей зрабіўся рэзкі паварот проці ССРР. Але бальшавікі не драмалі. Заключыўшы знамяніты і вельмі карысны для іх дагавор сьпярша з Кітаем, а пасьля з Японіяй, яны гэтымі дагаворамі, апроч вялікіх карысьцяў у Азіі, здалелі адначасна дапяць цэлага раду пабочных, але ня менш важных для ССРР палітычных мэтаў, дый ня толькі ў Эўропе, але і ў Амэрыцы. Пагражаючы вялікім эканамічным інтарэсам і палітычным уплывам Англіі, Францыі і Амэрыкі ў Кітаю і наагул у Азіі, радавы ўрад гэткім лоўкім ходам моцна націснуў дыпляматычна, паміж іншым, на справу прызнаньня ССРР Амэрыкай.

І рэзультаты гэтага націску выявіліся нават хутчэй, чым можна было спадзявацца.

Першым чынам паляцеў сам кіраўнік усей проці радавай палітыкі Юз. На яго месца прэзы-

дэнт назначыў былога пасла ў Лёндане, Кельлёга. Адначасна на загранічныя справы, а перад усім на палітыку адносна да ССРР магутны ўплыў пачаў мець даўны прыхільнік Радавай Расеі сэнатар Бора...

I вось, як толькі новы амэрыканскі ўрад паважна пачаў займацца справай вырашэньня галоўных пытаньняў сусьветнай палітыкі: агульнага разбраеньня і замірэньня сьвету, ды яго фінансава-эканамічнай адбудовы, дык першым чынам на гэтым шляху выявілася ізноў патрэба ўзнаўленьня зносінаў з радавым урадам.

Апошняя тэлеграма амэрыканскага агенцтва паведамляе, што праектаваная прэзыдэнтам канфэрэнцыя ў справе разбраеньня будзе адложана да будучага году. Прычыну гэтага „кругі, блізкія да прэзыдэнта“, бачаць у тым, што сьпярша — для рэальнага пасьпеху ўсей акцыі—трэба загарантаваць учасьце ў канфэрэнцыі Нямеччыны і Расеі. Але, зразумела, — кажа тэлеграма, — гэтае ўчасьце Расеі павінна быць папярэджана афіцыальным прызнаньнем радавага ўраду — Амэрыкай.

Падрыхтаваньнем гэтага і мае заняцца амэрыканскі ўрад. За паўгоду ўрад падгатуе амэрыканскую апінію да гэтага станоўчага і пераломнага кроку ўсей загранічнай палітыкі Амэрыкі.

Пасьля канца сэсіі кангрэсу, сэнатар Бора маніцца энэргічна ўзяцца за гэтую агітацыю сярод амэрыканската грамадзянства.

Гэткім чынам за якія небудзь 2—3 тыдні ход і сіла падзей рашуча павярнуў напрамак расейскай палітыкі, як кажуць матэматыкі,—на 180°.

У Вэнгрыі.

Вельмі цікавыя падзеі, характарызуючыя парляманцкія „абычаі“, мелі мейсца ў апошнія тыдні ў Вэнгрыі.

Вэнгерскія сацыялісты, якія праз увесь час былі даволі прыхільныя да ўраду графа Бэтлена, раптам — колькі тыдняў таму аб'явілі яму вайну, пачалі байкатаваць яго, рабіць абструкцыі ў парляманце і г. д. А ў апошнія тыдні, дык нават у сваёй прэсе закідалі асабіста прэм'еру, што ён мае на сумленьні **растраты дзяржаўных грошаў**.

Граф Бэтлен ня толькі спакойна прыняў вызаў, але апублікаваў, калі і сколькі зрабіў растратаў яго ўрад на падтрыманьне і „мірнае сужыцьцё“ сваіх сацыялістычных „пракурораў“. Аказалася, што амаль ня цэлая парляманцкая фракцыя сацыялістаў была на ўтрыманьні ўраду. Скампрамітаваныя „пракуроры“ хутка далі адбой і затушавалі ўсю справу „рэвэляцыяў“ аб графе Бэтлене.

У выніку гэтай шляхотнай парляманцкай „дуэлі“ ізноў запанавала даўнейшая „сардэчная згода“ паміж урадам і клюбам сацыялістаў.

Вэнгерскі парлямант прыняў рэзалюцыю пратэсту проці далейшай працы ў краі так-званай „ваенна—кантрольнай камісіі“ Антанты.

Каб зразумець увесь зьмест гэтага пратэсту, трэба ведаць, што, наагул, зроблена з ні ў чым непавінным, сьмелым і шляхотным народам і краем пераможцамі ў сусьветнай вайне—„за кару“.

Вэнгрыя—больш за ўсіх, стасункова нават больш за самую Нямеччыну! — пацярпела і ад вайны, і ад Міру...

У часе вайны аўстрыяцкія і нямецкія генаралы пасылалі адважных і чэсных вэнгерцаў у самыя небясьпечныя месцы, дзе аўстрыякі не вытрымоўвалі.

Дзеля гэтага страты Вэнгрыі ў людзях — страшэнныя.

Увесь невялікі народ страціў забітымі больш поўмільну людзей, ды перапоўнены калекамі і інвалідамі.

Дуэль двух прэм'ерау.

(Ад нашага парыжскага карэспандэнта).

У сувязі з цэнтральным фактам палітычнага жыцьця ў Эўропе — рэзкім завастрэньнем адносінаў паміж галоўнымі дзяржавамі—ворагамі на сухаземлі: Францыяй і Нямеччынай, выкліканым радам вельмі важных здарэньняў апошніх тыдняў (напрыклад адмова ў зьняцьці акупацыі Кельнскага абшару) — вельмі цікава падаць зьмест тых прамоваў, якімі абмяняліся прэм'еры Францыі і Нямеччыны.

Як ведама, пад націскам Францыі саюзьнікі выслалі Нямеччыне ноту, у якой заявілі аб прадаўжэньні акупацыі, ня глядзячы на тое, што 10-га студзеня мінуў яе срок для эвакуацыі першага пояса Кельнскага. Адмова пачаць эвакуацыю тлумачыцца невыпаўненьнем Нямеччынай пунктаў Вэрсальскага Трактату аб разбраеньні.

На гэтую ноту, нямецкі ўрад слушна адказаў, што кара з боку саюзьнікаў папярэдзіла ня толькі судовую расправу, але нават перадачу акту абвінавачаньня, бо саюзьнікі толькі пазываюцца на рапарт кантрольнай камісіі, які яшчэ **будзе** апрацаваны і прадстаўлены ім!..

I вось, у радзе прамоваў Эрыо давэдзіў слушнасьць і канешнасьць гэтага нарушэньня — Францыяй Вэрсальскага Трактату—з пункту гледжаньня бясьпечнасьці Францыі і агульнага міру. „Бараню толькі трактаты!“ патэтычна выкрыківаў Эрыо. „Заклікаю ўсіх людзей да міру і розуму ўсіх краёў, а перад усім Нямеччыны, каб мы маглі разам працаваць у спакою і свабодзе“. I вось, гэтую прамову шляхотнага францускага пацыфіста-лявіцоўца, прапанаваўшага немцам разумна, спакойна, мірна і свабодна працаваць далей... пад францускай акупацыяй,—францускі парлямант пастанавіў аддрукаваць на афішах і расклеіць па ўсім краю на вуглах і сьценах.

Чым, запраўды, яна горшая за прамовы п. Пуанкарэ?!

У тэй самай прамове францускі пракурор пералічае ўсе тыя, даволі агульныя абвіненьні проці Нямеччыны, якія яшчэ толькі **мае** давясьці рапарт камісіі.—Немцы маюць арганізаваны, як да вайны, генеральны штаб, вядуць энэргічна ваенную падгатоўку ўсяго насяленьня (пад відам... спорту!) і немцы маюць паліцыю, якая ня горш навытарана і ўваружана, чым войска; немцы маюць лішне вялікія запасы ваенных матар'ялаў і, пад відам перабудовы арсэналаў на фабрыкі, толькі пашырылі і палепшылі гэтыя арсэналы; рэйхсвэр і ляндштурм — гэта толькі адраджэньне даўнейшай арміі, якая выклікала вайну.

На гэтую распублікаваную прамову Эрыо адказаў цераз дзень у гутарцы з журналістамі нямецкі прэм'ер Лютэр. Перад усім ён лічыць, што сыстэма перапіскі, ці абмену нотамі, як гэта рабілі да вайны, зусім не дасягае мэты. Ён сьцьвярджае, што пасьля **Лёнданскай Канфэрэнцыі адносіны між дзяржавамі наагул значна пагоршыліся. I гэта выклікае паўсюдную трывогу.** Саюзьнікі вінавацяць Нямеччыну ў тым, што яна не спаўняе ўмоваў; але гэтыя судзьдзі ня выслухіваюць абароны, а нават ня кажуць выразна ў чым віна Нямеччыны.

Мы, немцы, засуджаны ў гэтым судзе без абаснаваньня прысуду. Камісія сьледчых папросту ўзяла некалькі адарваных фактаў і, абвясьціўшы іх агульным зьявішчам, будуе на іх свае абвінавачаньні. Нямецкі ўрад гатоў спыніць кожнае даказанае нарушэньне Трактатаў. Але трэба і саюзьнікам зразумець у адносінах да нас тое, што яны, ведама-ж, найляпей разумеюць у адносінах да сябе,—а іменна: што ніякая дзяржава ня можа мець ніякага значэньня без навачэсных спосабаў і срэдстваў барацьбы. Урад ня можа адмовіцца ні ад ваенна спартыўных практыкаваньняў студэнцкай моладзі, ні ад патрэбнай яму для аховы ўнутранага ладу паліцыі. Што датычыць маральнага разбраеньня, аб якім так разводзіўся п. Эрыо, дык яно якраз не прысьпяшаецца кантрольнай і іншай дзеяльнасьцю акупантаў. У кожным выпадку гэтага маральнага разбраеньня ня зробіць тое прадаўжэньне акупацыі, якое прадстаўляе нарушэньне Францыяй, наагул, забойчага для нас Вэрсальскага Трактату. Нямецкі канцлер проста пытаецца ў францускага прэм'ера, ці ён шчыра гатовы зараз-жа ачысьціць паўночную Надрэнію, як толькі Нямеччына направіць усе даказаныя праступкі ў галіне разбраеньня?.. Няма чаго крыцца: **нямецкі народ мае падставы думаць, што матывы далейшага ўтрыманьня акупацыі Кельна — ня тыя, якія паданы афіцыальна, але зусім другія.** Гэта відаць з таго, што нямецкі ўрад не атрымаў ад Антанты ніякіх прапазіцыяў паразуменьня ў справе адкладу эвакуацыі.

Нямеччына мае вялікшую, чым яе пераможцы, рэальную патрэбу забясьпечаньня, бо яна навокал акружана ўзброенымі да зубоў суседзямі.

Уканцы канцлер запрапанаваў аддаць усю справу ў міжнародавы разьемчы суд. А разбраеньне, так шчыра праведзенае пераможцамі ў Нямеччыне, запрапанаваў ім пачаць у сябе.

Гэтая вельмі цікаўная і паказальная міжнародавая публічная дуэль двох прэм'ераў—ворагаў Вэрсальскай Эўропы вельмі характэрна для сучаснага „палітычнага пульсу“ гэтай вельмі нэрвовай, каб не сказаць мацней,—пані...

Кандратовіч.

Мір, падпісаны ў Трыаноң, быў, як сьцьвярджае Гітті, голым актам „гвалту і грабежства“, якія можна вытлумачыць толькі „разбойным жаданьнем“ трусьлівых суседзеў дабіць пераможанага. Доўгі час гэты край і народ быў адданы Антантай у акупацыю... Румынам! Акупацыя была такая, што нават Антанта ня вытрымала, і Лейд-Джордж аблаяў за яе румынскага прэм'ера публічна ў Лёндане.

Да міру Вэнгрыя мела 282.870 кв. кілямэтраў зямлі. Мір пакінуў ёй толькі 91.114. З 18¼ мільёнаў жыхароў пасьля трактату асталося 7.482.000.

Але ад Вэнгрыі ня толькі аднята ўсё нявэнгерскае насяленьне, але адабрана і аддана бяз усякае патрэбы другім суседзям шмат вэнграў, якіх тыя — страшэнна ненавідзяць. 1.085.000 аддадзены Чэхаславакіі, поўмільна Югаславіі, 1.705.000—Румыніі.

Каб добра зразумець усе крывавыя пераварoты—камуністычны і рэакцыйны, якія зьмяняліся адзін за адным у Вэнгрыі, трэба ведаць ня толькі ўсе гэтыя варункі абвешчанага ўрачыста Антантай „справядлівага“ міру, але—і тое, што пасьля ўсяго гэтага разбойнага міжнародавага рабунку, пабіты край быў аддадзены на неабмежаваную нічым самаволю і грабежства якраз гэтай самай „камісіі ваеннага кантролю“, якую спрытная і „шляхотная“ Антанта ўсюды ў пераможных краёх складала так, каб большасьць у камісіях мелі тыя іх суседзі, якія найбольш ненавідзяць і баяцца данага пераможаннга народу.

Дык у Вэнгрыі панавалі—Румыны!..

Стрыманы наагул Нітті называе дзеяльнасьць гэтых камісіяў „пірам у часе чумы“.

Сябры камісіяў вызначалі сабе пэнсіі, якіх ня мае нават першы міністар Англіі. Яны мелі дзеля акупацыйнага рэжыму юрысдыкцыю ваенна-палявых судоў. I вось, цяпер (азнака часу!) народы пераможаныя пачалі траціць цярплівасьць. Гэта значыць, што сілы іх, а за імі і амбіцыя іх расьце.

УНОЧЫ.

Цішай ночка гаварыла,
Цені сінія сплятала
Ад бяроваў, ледзь акрытых
Тонкай, сьнежнаю імглой.
Зьнеткуль думак пазабытых
Жыцьцем шэрым скутых, зьбітых,
Нечаканы выплыў рой...
Аджылі ўспаміны, зданьні
I няясныя жаданьні,
Захацелася запець...
Захацелася уночы
Ў змрок правідны не глядзець,
Апусьціўшы твар і вочы
Ня любіць і не цярпець.

Слонім. 1923 г.

Наталя Арсеньнева.

Песьня аб разьбітых гусьлях.

* * *

Гэй, вы гусьлі мае гучнаструнныя, ўседзяржаўцам — Пяруном на сьвет спасланыя, заграйце нам, гусьлі, аб слове магутнага князя Давіда, бо няма на сьвеце князя яму роўнага. Слава аб ім нясецца па ўсей зямлі беларускай і далёка за морам варажскім і гарамі Ігорскімі і па цэламу краю мазурскаму. Нават сталёвыя рыцары крыжацкія баяцца гневу яго й не чапаюць больш падданыя яму землі; і нікому ня быў яшчэ князь Давід даньнікам.

Сам-жа князь езьдзіць на кані цараградзкім, у броню сталёвую узброены і ў плашч шаўкавіты апрануты. Сядзельца і збруя конская золатам роблены, а канцы срэбрам кованы.

Няма на сьвеце князя яму роўнага!..

* * *

Гэй-жа, вы гусьлі мае гучнаструнныя, заграйце нам і аб слаўным сыне яго, маладым княжычу Барысе!

Хто па ўсей зямлі беларускай лепшы яздок і баец, хто на цэлым сьвеце лепшы гусьляр, як ня слаўны княжыч Барыс?!

Змарыўшыся ў бітвах крывавых, прыяжджае ён у места роднае, зьнімае з сябе браню сталёвую і, узяўшы гусьлі старыя, заветныя, ідзе на зялёненькі беражок Нёманавы, сядае пад дубочкам маладзенькім і пускае пальцы на струны гучныя.

I пяе ён аб небі ясным, аб Нёмне хуткацечным, аб сонцы пякучым... А найбольш пяе ён аб дзяўчыне сваёй любай, краснай Гарыславе яснавокай...

* * *

Гэй, ты слаўны княжычу Барысе, няма на Русі вялікай дзяўчыны, тваёй Гарыслаўне падобнай!..

Вочы яе—за неба ясьнейшы, за слонца сьвятлейшы, вусны за кроў сьвежую чырванейшы, за мёд салодшыя, косы за Нёман даўжэйшыя, бровы за вугаль чарнейшы, зубы за пэрлы заморскія бялейшыя, твар і грудзі за росы паранныя сьвяжэйшыя. А сама яна быццам лябёдка беласьнежная.

Цэлае места стольнае дзіву даецца—не надзівіцца.

Усьміхнецца яна, і хмаркі цёмныя на небе разыйдуцца, сонейка яснае зямельку прыгрэе, птушачкі песьні пяюць...

* * *

Гэй-жа, вы гусьлі мае гучнаструнныя, заграйце нам, гусьлі, аб тым, як прыехаў раз слаўны князь Давід з паходу далёкага, як прывёз ён шмат дані драгацэннай і сказаў адчыніць свае пагрaбцы для дружыны і люду паспольнага. А баяр, маладых баярчыцаў і купцоў знатных запрасіў да сябе на пір званы...

Заграйце нам, гусьлі гучнаструнныя, і аб тым, як клікаў малады княжыч Барыс да любай дзяўчыны сваёй яснавокай Гарыслаўны: „Прыйдзі да мяне, зорачка мая ясная, пэрлаўка шматпераліўная, калі сонейка зямельку пакіне і месячык на неба выплыве; прыдзі да мяне, птушачка мая, на беражок Нёманавы—там я сьпяю табе песьню сваю!..

Ня хочацца краснай дзяўчыне йсьці на беражок Нёманавы песеньку слухаць!..

Хочацца краснай дзяўчыне ісьці на пір княжаўскі з малойцамі лявоніху скакаць! Апранулася яна ў вопратку новую, запляла ў косы доўгія стужку чырвоную, узьдзела на ножанькі чаравічкі саф'янныя і пайшла ў церам княжаўскі на пір званы...

* * *

Гэй жа, вы гусьлі мае гучнаструнныя, заграйце-ж нам і аб тым, як ракою ліўся мёд на піру княжаўскім, як пілі і елі баяры думныя, мёдам хмельным пацяшаліся, а малойцы буйныя і дзяўчыны красныя—лявоніху скакалі, песьні хараводзілі!..

Няма толькі між імі маладога сына княжаўскага, слаўнага княжыча Барыса. Забраў ён свае гусьлі гучнаструнныя і пайшоў на беражок Нёманавы. Сеў ён пад дубочкам зялёным і пачаў чакаць дзяўчыну сваю любую, красную Гарыславу яснавокую...

„Прыйдзі да мяне, мая зорачка ясная, і сьветла будзе на маіх пуцявінах; прыйдзі да мяне, мая пэрлаўка шматпераліўная,—я ўпраўлю цябе ў маю кальчугу сталёвую, і абароніш сэрца маё ад стрэлаў варожых; прыйдзі да мяне, мая кветка палёвая, і пышней лугу жыцьцё маё аздобіцца; прыйдзі да мяне, птушачка паднябёсная, і вышэй аблокаў душа мая ўздымецца; прыйдзі да мяне, ягадка мая, і, сьпяю табе песьню маю.

Але ня было яснавокай Гарыславы. Лепш было краснай дзяўчыне пайсьці на пір княжаўскі, чым слухаць песьню гусьлярскую.

I затужылася сэрца маладзенькае, захмурылася неба яснае, месячык ад зямлі засланяючы . . . .

. . . .

Ой-жа, вы хмаркі паднябёсныя, не засланяйце вы месячыка сьветлага, бо прыйшла ўжо да маладога

А разам з тым пачынае ўсё больш хістацца і Вэрсальскі лад у Эўропе.

Ізноў фінансавы крызіс у Аўстрыі.

Ліга Народаў, а перад усім Францыя і Англія маюць новы і вельмі „небясьпечыя“ клопат з Аўстрыяй. Столькі працы і—грошаў каштавала „экспэртам“ і „банкірам“ Лігі Народаў яе найбольш пакорная і любая кліентка „бедна ўдавіца“ Аўстрыя... Здавалася, зусім вылечыла сваю валюту.—А вось ізноў—дарагоўля расьце, валюта падае... І прыдзецца выбіраць „Лізе Народаў“: ці ізноў кідаць у дзіравыя кішані „ўдавы“ свае грошы, ці... дазволіць нарэшце ёй, удавіцы па аўстрыйскім Міхелю, выйсьці ізноў замуж за — нямецкага...

Справа ў тым, што для Аўстрыі, якую Вэрсальскі Трактат абабраў дарэшты, пакінуўшы амаль не адзін толькі вялізарны сталічны горад,—няма іншага выхаду, як далучыцца да Нямеччыны, на што абедзьве маюць зусім бясспрэчнае права—на падставе нацыянальнага прынцыпу. Дый, здаецца, няма таго аўстрыйца, які-б не хацеў гэтага злучэньня... І вось вельмі характэрна, што прэзыдэнт аўстрыйскага дзяржаўнага Банку, Рэйх цяпер першым чынам і паехаў радзіцца аб паграseveraжаючай Аўстрыі бядзе—ня ў Лігу Народаў, але проста—у Бэрлін, да Прэзыдэнта Нямецкага дзяржаўна а Банку, Шахта...

Англійская прэса вельмі ўстрывожана гэтым. Сцьвярджаючы поўнае банкруцтва усей працы Лігі Народаў у Аўстрыі, яна чакае, што апошняя зьвярнецца да Лігі—ужо апошні раз — у справе дазволу на злучэньне з Нямеччынай...

Фрацуская і польская прэса бачыць у-ва ўсім гэтым няўдзячнасьць Аустрыі і правакацыйную адвагу і інтрыгу Нямеччыны...

Вынікі выбараў у Югаславіі.

Выбарная кампанія, у часе якой у Югаславіі панаваў страшэнны тэрор — з тасаваньнем самых „турэцкіх“ мэтадаў барацьбы з супрацiўнікамі ўрадовых партыяў,—нарэшце закончыліся. Выбары адбыліся. Урад зрабіў усё, што мог, а мог — усё, што зрабіў.

Перад агентамі Пашыча стаялі „высокія“ ўзоры яго калегі і саюзьніка па той бок Адрыятыкі п. Мусоліні. І вось, вельмі цікавы і павучальны рэзультат выбараў ў Скупшчыну.

Радыкалы (Пашычаўцы) атрымалі 141 мейсцаў у парляманце; дэмакраты (так-званыя ўрадовыя)—21. Гэткім чынам урадовыя партыі будуць мець ужо большасьць, праўда невялічкую — да 162, з агульнае лічбы 315 дэпутатаў Сойму.

Блёк апазіцыі будзе мець ня менш 140 галасоў. Рэшта мандатаў падзялілася паміж дробнымі групамі. Але найцікаўней гэта тое, што якраз найбольш перасьледаваная харвацкая сялянска-рэспубліканская партыя Радіча, які сядзіць у вастрозе, абвінавачаны ў дзяржаўнай здрадзе, — гэтая партыя выйшла з выбараў амаль без усялякіх стратаў, раўнуючы з лічбай яе дэпутатаў у папярэднім Сойме, у якім клюб Радіча налічваў каля 70 сяброў: цяпер выбраны 68. Здаецца, ня выбраны яе галоўны правадыр—сам Радіч. За тое, (!) выбраны швагер Радіча, Косубіч.

Югаслаўскія выбары—добрая навука на два бакі: для ўлады, якая маніцца змагацца з народам, і таксама—для народу, які мае волю, веру і ўмее змагацца з варожай да яго ўладай.

Выбары ў Харватыі—найлепшы доказ непераможнасьці народу.

княжыча любая яго дзяўчына, яснавокая Гарыслава, і ня бачыць твару яе.

Ён цалуе яе вочкі, цалуе вусны і пяе ёй песьню сваю...

* * *

Гэй жа, ты слаўны княжычу Барысе, схамяніся і разьбій свае гусьлі аб камень прыбераўжны: паглядзі, для каго ты пяяў песьні свае, каго песьціў-цалаваў. Ня прыйшла да цябе твая любая дзяўчынка яснавокая, а прыйшла блудніца струнная...

О, маланкааблічны Пяруне!

У гневе вялікім схамянуўся слаўны княжыч і, разьбіўшы гусьлі свае аб камень прыбераўжны, пайшоў у места стольнае і, ўзьдзеўшы кальчугу сталёвую, выехаў у поле чыстае...

Не пяе больш песьні свае, бо разьбіты гусьлі яго аб камень прыбярэжны. Не заяжджае больш з поля браннага ў места стольнае, каб ня бачыць дзяўчыны сваёй любай, Гарыслаўны яснавокай. Клікаў яе слаўны княжыч песьню гусьлярскую слухаць, не пайшла...

* * *

Годзе ўжо вам, гусьлі мае гучнаструнныя, годзе! Плачце цяпер аб няшчаснай долі маладога княжыча. Плачце дзеўчыны і жанкі, плачце, ратнікі-дружына: ня будзе вам больш байца магутнага і гусьляра чароўнага.

Далёка за местам, на кургане зялёным ляжыць слаўны княжыч Барыс з ранай крывавай у грудзёх...

. . . .

Годзе ўжо вам, гусьлі мае гучнаструнныя, годзе!

Можа і вам, гусьлі вы мае даражэнькія, быць разьбітымі аб камень прыбярэжны...

Ул. Курбскі.

Грэка-турэцкі канфлікт.

Паводле апошніх вестак з Ангоры, турэцкія войскі сьпешна перакідаюцца на заходнюю граніцу. Усім артылерыйскім паркам і інтэндацкім складам загадана быць гатовымі ў кожны мамэнт рушыць у сьлед арміі.

Турэцкі прэм'ер у гутарцы з заграчнымі журналістамі заявіў, што ніякія інтэрвэнцыі (ўмяшацельства) вялікіх дзяржаў ня змусяць Турцыі пераглядзець сваю аканчальную пастанову ў справе высылкі Патрыарха. Што ж датычыць да ваенных пагроз Грэцыі, дык ёй добра было-б памятаць аб тым, як яна была разьбіта на галаву ў апошняй вайне. І няма ніякай падставы думаць, што ў новай вайне, калі Грэцыя яе выкліча, рэзультат будзе іншы.

Грэцыя зьвярнулася ў Лігу Народаў з просьбай умяшацца ў спрэчку. Але адначасна, як паведамляюць газэты, пачала канцэнтраваць войскі на сваей усходняй граніцы. Турэцкі ўрад, які зусім пагардліва трактуе грэцкія прэтэнсіі і пагрозы, пачаў масава высылаць грэкаў, канфіскуючы іх маемасьць. Так засэквэстравана ўся маемасьць 3 грэцкіх банкіраў у Канстантынопалі і маюць быць сканфіскаваны ўсе тавары на складах грэцкіх купцоў.

Важнейшыя здарэньні.

У Польшчы.

Банды і напады.

У ноч на 9-га лютага на шляху м. Солы—в. Гіжэ 4 азброеныя бандыты напалі на праяжджаўшага Браніслава Гудоўца, у якога зрабавалі 54 злотых і... 3 бутэлькі гарэлкі

30-га студзеня ўвечары — жаўнеры пастарунку пагранічнай стражы, убачыўшы каля в. Каралін (у Віленшчыне) нейкую кабету, якая хацела перайсьці цераз граніцу на той бок, крыкнулі, каб яна спынілася. Калі яна не паслухалася, дык адзін з пагранічнікаў стрэліў і раніў кабету. Але тая, мела яшчэ столькі сілаў, каб перабегчы на той бок, дзе яе прыняла радавая варта.

(„Robotnik“).

28-га студзеня быў арыштаваны на граніцы радавы шпіён. На другі дзень у гэтае месца зьявіўся радавы атрад 25 пешых і 3 конных жаўнераў, жадаючы размовы з афіцэрам К.О.Р.. Польскі пастарунак адмовіўся ад размовы і падняў трывогу. Тады радавы атрад адыйшоў, пагразіўшы спаліць суседні фальварак — на польскім баку граніцы. („Robotnik“).

У раёне Гняздлова, у Віленшчыне, банда зрабіла напад на пастарунак К.О.Р., прычым забіты стрэлам карабіну адзін жаўнер—пагранічнік. Бандытаў не злавілі.

У раёне Глыбоцкае гміны некалькі бандытаў з за кардону напала на праездных купцоў і абрабавала іх—на 200 даляраў. Адзін з бандытаў, Ігналь Круль затрыманы.

Прысуд на тэрарыстаў.

8-га лютага скончыўся сэнсацыйны працэс аб зробленым больш году назад тэрарыстычным замаху на ўзрыў гмаху Варшаўскага Унівэрсытэту.

Замах пастаўлены ў сувязь з вядомай справай Вечаркевіча і Багінскага.

Усіх трох падсудных: Масьліньскага, Роттэра і Красіньскага суд прызнаў вінавайцамі у прыналежнасьці да тэрарыстычнай арганізацыі і засудзіў кожнага на 15 гадоў катаржнай турмы; апрача таго з кожнага суд пастанавіў спагнаць па 600 злотых судовых коштаў.

Арышты камуністаў у Варшаве.

6-га лютага ў Варшаве ў саюзе парыкмахераў было арыштавана 125 „камуністаў“.

Безрабоцьце ў Польшчы.

„Robotnik“ падае гэткія лічбы безработных у Польшчы.

Усяго безработных у Польшчы на 24 студзеня было 172.420 душ.

З гэтай лічбы на Варшаўскі вокруг выпадала 5.560; на Лодзь—40.600, на Сосновецкі—8.400, на Беластоцкі—4.170. на Горна-сьлёнскі вокруг — 36.620 душ.

Дапамогі з дзяржаўнага фонду атрымлівалі толькі 77.491 безработны.

Яшчэ паліцэйская панама.

У варшаўскай прэсе зьявіліся рэвэляцыі аб тым, якіх каней (хворых) даставіў валынскай паліцыі п. Хлюскій-камандант Беластоцкага вокругу.

У сувязі з гэтым ён быў выкліканы ў міністэрства і адсунены ад урадаваньня — да высьненьня справы

Заграніцай.

Сымвалічныя назначэньні (?).

З Масквы паведамляюць аб назначэньні вядомага камуніста-паляка Уншліхта заступнікам Народнага Камісара ваенных спраў (Фрунзэ).

Польская прэза бачыць нейкую сымвалічную пагрозу ў гэтых абодвух назначаных: Фрунзэ рэклямуе цяпер вельмі гучна і дэманстрацыйна сваё бэсарабскае паходжаньне, а Уншліхт — польскае...

Жменя цыфр.

Эканамічны крызіс, які перажывае Польшча, вельмі цяжка—калі не найбольш цяжка — адчуваецца на нашых многапакутных „Крэсах“.

Гэта адносіцца як да места, так і да вёскі.

Дзеля характарыстыкі палажэньня местаў Заходняе Беларусі падамо тутака жменю даных аб тым, як занпала прамысловасьць места Вільні і Віленшчыны за 1924 год.

Паводле „Słowa“, **хімічная** прамысловасьць **паменшыла** сваю вытворчасьць проці папярэдняга году на 80%, вытворчасьць **сьпірту з бульбы**—на 71%, **сьпірту з мэлясу** — на 64%, **газавая** вытворчасьць на 40%, **дрэўная**—на 22%, **гарбарская** (выраб цьвёрдых скур) — на 21%. **Паднялася** толькі вытворчасьць **паперы**—на 44%, **тытуну** (ў прыватных фабрыках—за 3 кварталы)—на 65%, **шкла**—на 40% і **млынарская**—на 14%.—Гэткім чынам бачым значнае паніжэньне у **найважнейшых** галінах прамысловасьці.

Калі так, дык ясна, што фабрычная прамысловасьць ня можа ў **нас** прыймаць вялікшага ўчасьця ў аплаце дзяржаўных выдаткаў; наадварот, учасьце яе ў падатковых цяжарах павінна было **зьменшыцца**. Значыць, галоўнай падставай ападаткаваньня насяленьня — побач з слабеючым гандлем—зьяўляецца **зямля**.

Аб тым, як плоцяць падаткі вялікія абшарнікі, ведама, бадай, і самаму цёмнаму селяніну. У сельскай гаспадарцы галоўны падатковы цяжар, неўмаліма спаганяны, ляжыць на дробнай гаспадарцы,—на **сялянстве**.

І мала таго, што **дзяржава** бярэ вялізарныя сумы з сялян: з іх жывуць і нашы **месты і мястэчкі**, якія наагул зьвялі бюджэты летапняга году з вялікімі дэфіцытамі.

Характэрным прыкладам гэтага перакладаньня мястовых цяжараў на вёску зьяўляецца бюджэт м. Ашмяны за студзень месяц сёлетняга году. Аказваецца, што на агульную суму даходу 2.238 зл. 83 гр. ашмянскі магістрат узяў з **рынкавага падатку** — значыць, **з сялян**, якія вязуць на рынак свае прадукты,—ажно **1.368 зл. 85 гр.**, або **больш паловы ўсіх даходаў места**. Гэтымі грашмі аплачаны „найважнейшы“ і найвялікшы выдатак места: утрыманьне ўсіх магістрацкіх служачых (1.393 зл. 79 гр.).

Тое-ж, бязумоўна, робіцца і па другіх нашых павятовых местах і мястэчках. Дый інакш быць ня можа: раз месты, як цэнтры прамысловасьці, занепадаюць, раз яны губляюць галоўную—побач з гандлем—крыніцу сваіх даходаў, ім прыходзіцца перакладаць цяжары ўтрыманьня свaей гаспадаркі на вёску.

І вёска, хоць і зруйнаваная, хоць і не адбудаваная дагэтуль пасьля вайны, плоціць і плоціць, корміць другіх, а сама—галадае...

І вось, абодва назначаны на найвышэйшыя ваенныя становішчы—на чале чырвонай арміі

Сэнсацыйная вестка.

Француская газэта „Petit Journal“ падае сэнсацыйную вестку аб тым, што ў канцы лютага ці ў пачатку сакавіка ў Лёндане мае адбыцца канфэрэнцыя прэм'ераў Англіі, Францыі і Бэльгіі—у справе перагляду толькі што прынятае пастановы аб прадаўжэньні акупацыі Кельнскага абшару.

Відаць, як Нямеччына патрэбавала (глядзі прамову канцлера Лютэра) падачы ёй „да суда“—дакладнага і фармальнага „акту абвінавачаньня“, дык і аказалася, што такога няма. Вось, і прышлося зараз-жа пасьля „прысуду без падачы абвініцельнага акту“ скасаваць прыгавор і перагледаць усю справу ад начатку.

Замах на прэм'ера Партугаліі

У часе дэманстрацыі ў чэсьць ураду з народу была кінута ў прэзыдэнта рады міністраў бомба, якая, узарваўшыся, не пашкодзіла прэм'еру.

У часе ўзьняўшайся панікі народ накінуўся на паліцыю, якая ў сваей абароне пачала страляць. Ранены некалькі асоб — няведама, ці паліцыяй, ці ўзарваўшайся бомбай.

Міжнародавая статыстыка безрабоцьця.

Амстэрдамская фэдэрацыя праф.-саюзаў апублікавала гэткую статыстыку безрабоцьця ў розных краёх за 1924 г.: СССР—1.300.000? Вякікая Брытанія—1.158.000, Нямеччына — 436.450, Польшча—153.245, Італія—134.719, Аўстрыя— 130,000, Чэхаслвакія—73.006, Галяндыя—65.740 чалавек.

Выбары ў ягіпецкі парлямант.

Новыя выбары ў парлямант неяк ня ўдаліся. Відаць, у сувязі з байкотам новага „пакорнага“ палітычнага курсу, да якога змушаюць ягіпецкі ўрад англійцы, у дзень выбараў адбыліся па ўсім краю вельмі чысьленыя разрухі, у часе якіх разламаны былі выбарныя ўрны (скрынкі для картачак). Дзеля таго выбары прызнаны ня маючымі сілы і назначаны новыя.

Узнаўленьне хатняй вайны ў Арабіі.

Вагабіты ізноў пачалі вайну, напаўшы на места Джэдду.

Камуністы ў галяндзкай Індыі.

У галяндзкай Індыі, як даносяць з Гаагі, адбыліся дэманстрацыі камуністаў, у часе якіх ранена 30 асоб, з іх 6 камуністаў.

ХРОНІКА.

Да грамадзянства. Людзі з добрым сэрцам ніколі ня былі глухімі на заклікі вучняў Беларускае Гімназіі. Заўсёды нашая досыць вялікая саля была поўнай. Сапраўды, былі часы, якія можна назваць—часамі росквіту Беларускага Тэатру ў Вільні. Дзякуючы працы Беларускае Драматычнае Майстроўні, нашае грамадзянства магло часта бачыць на сцэне творы беларускіх клясыкаў. Але гэта ўсё—мінуўшчына. Цяпер цяжэй. Плачуць польскія вялікія хароміны культуры ў Вільні—трэба й нам заплакаць. Драматычная Майстроўня паступова сваю працу ліквідуе. Дык, на кім-жа застаецца беларускі тэатр у Вільні? Чый абавязак жывіць публіку беларускімі творамі? Мы маладыя — наш абавязак. Дзякуючы гэтаму, зьвяртаемся да людзей добрага сэрца з просьбай. „Прыйдзіце да нас у суботу 14 лютага а 7 гадз. ўвечары. Мы, вучні, ладзім **спэктакль.** Сваімі маладымі, але, чэрствымі сіламі, ставім на сцэне твор бацькі Беларускага Тэатру — Вінцука Дунін-Марцінкевіча „Пінскую шляхту“. Ласкава памагае нам у гэтай працы наш дарагі поэт-драматург—Францішак Аляхновіч і наш родны музыка Тарґускі.

Людзей добрай волі запрашаем!

Вучнёўская Рада Беларускае Гімназіі.

Не падзяліліся. У створанай Валэйшай так-званай „Тымчасовай Беларускай Радзе“ зрабіўся раскол: заместаднае маем ужо ажо дзьве „Рады“—адна з „доктарам“ Паўлюкевічам, другая—з Валэйшам.

Як нас паведамляюць, раскол узьняўся, як заўсёды ў падобных „установах“, на грунце грашовым: у апошнія часы з урадовых крыніц паплылі ў рукі „чэснае кумпаніі“ нейкія грошы, з якіх „доктар“ ня мог адлічыцца перад сваім сябрам Валэйшай, каторы меў на іх таксама апэтыт.

У выніку гэтага, пасьля бурнага паседжаньня, „кумпанія“ падзялілася гэтак: з аднаго боку—Паўлюкевіч, Кабычкін і Ляппо-Старжэнецкі, з другога — Валэйша, Більдзюкевіч і Шышков. „Палкоўнік“ Канапацкі, сёмы сябра „Рады“, не наважыўся яшчэ, на чым вясельлі быць „генарлам“: на Паўлюкевічавым, ці на Валэйшаўскім. Такое-ж становішча займае і старшыня „Прасьветы“ Косьцевіч.

Сярод віленскае адміністрацыі з гэтае прычыны ўзьнялося вялікае парушэньне.

Забарона пасольскіх вечаў. Як ведама, паводле польскіх законаў, як гэта ёсьць і ўва ўсіх рэспубліканскіх і канстытуцыйных гаспадарствах, дэпутаты Сойму і сэнатары маюць **права рабіць справаздаўчыя вечы бяз ніякага дазволу адміністрацыі.** Гэтым правам яны і карысталіся праз увесь час існаваньня, як цяперашняга, так і папярэдняга Сойму.

Цяпер дэлегатура ўраду ў Вільні абвясьціла, што, у мысьль правілаў, зьмешчаных у загадзе Генаральнага Камісара Усходніх Зямель з 25-га мая 1919 году (Dz. U. Z. C. Z. W. № 5, паз. 30), а так-жа арт. 4, уставу з 4 га лютага 1921 году і арт, 3 уставу з 6-га красавіка 1922 году, усе публічныя сходы, **не выключаючы вечаў, склі̇каных пасламі і сэнатарамі,** могуць адбывацаа толькі пасьля атрыманьня дазволу адміністрацыйнае ўлады. Дазвол на сходы пад адкрытым небам у Віленшчыне дае дэлегат ураду ў Вільні, а ў зачыненых памяшчэньнях—старосты і камісар ураду на м. Вільню.

Сходы, скліканыя без дазволу, будуць разганяцца, а вінавайцаў карацімуць штрафам да 6 тысяч злот., абе арыштам да 2 месяцаў—у адміністрацыйным парадку.

Цікава ўсё ж такі, як гэта адміністрацыя будзе **штрафаваць і арыштовываць паслоў і сэнатараў,** якія, паводле арт. 21 канстытуцыі, зьяўляецца „нятыкальнымі“? У гэтым арт. 21 сказана даслоўна гэтак: „Праз увесь час трываньня мандатаў паслы ня могуць пацягнуты да адказнасьці карна-судовае, карна-адміністрацыйнае і дысцыплінарнае, ані быць пазбаўленымі свабоды без дазволу Сойму“.

„Арышт Цэнтральнага Камітэту Кам. Партыі Заходняй Беларусі“. Пад такім загалоўкам у „Dz. Wil.“ піша яго „ўласны карэспандэнт з Варшавы,—што ў Бярэсьці арыштаваны 40 асоб, западозраных у „бальшавіцкай дзеяльнасьці“. Паміж імі нейкі Рымарскі, „старшыня акружнога камуністычнага Камітэту“.

Другі раз той-жа Рымарскі называецца „старшынёй Цэнтральнага Камітэту Камуністаў Заходняе Беларусі“.

Пры вобысках знойдзена шмат камуністычнай літэратуры, цыркуляраў комінтэрну і польскай камуністычнай цэнтралі. „Арышты гэтыя, — піша газэта,—маюць на мэце зьліквідаваньне бальшавіцкіх арганізацыяў, якія маюць беспасрэдную сувязь з бальшавіцкімі ячэйкамі за кардонам“.

Канфэрэнцыя у школьнай справе. У нядзелю 8 лютага ў Вільні адбылася канфэрэнцыя прадстаўнікоў нацыян. меншасьцяў і палякоў — у справе школьніцтва. Канфэрэнцыяй кіраваў сэн. Каліновскі. Пасьля дакладу Каліновскага зрабілі рэфэраты прадстаўнікі вучыцельскіх зьвязкаў — літоўскага, беларускага, жыдоўскага і гэбрайскага.

Дзяржаўны Кантроль аб зладзействах у Віленскім Кураторыуме. У справаздачы Найвышэйшае Кантрольнае Палаты аб бюджэце міністэрства асьветы з 1924 год чытаем, паміж іншым, гэткія радкі, пасьвячоныя парадкам у „фальварку“ п. Гонсёровскага: „Апошні кантроль, праведзены ў кураторыуме віленскага школьнага вокругу, сцьвярдзіў вельмі паважныя надужыцьці грашавога характару, а іменна:

1) **дэфраўдацыі (крадзежы)** ў суме 2,947 злот. 50 гр.—шляхам сфабрыкаваньня падвойнага сьпісу выплат;

2) сыстэматычнае выдаваньне ўрадоўцам кураторыуму **авансаў—быццам на дарожныя выдаткі,** пры чым, калі пасьля службовыя падарожы запраўды адбываліся, дык кошты падарожу поўнасьцю зварачаліся; аванс—нават у часе значнага ўпаданьня маркі ў 1923 годзе — зварачаўся цераз доўгі час; а ў радзе выпадкаў службовыя падарожы зусім не адбываліся, дык і ў гэткіх выпадках авансы зварачаліся цераз даўжэйшы час;

3) **прысваеньне** адным з урадоўцаў кураторыуму цэлага раду сум, аддадзеных яму рознымі асобамі дзеля аддачы ў скарбовую касу“.

Справаздача не называе вінавайцаў па прозьвішчам, толькі кажа, што „справай заняліся судовыя ўлады“. Вось-жа цікава, ці падаваныя ўсей краёвай польскай прэсай і поўтораныя намі весткі аб выкрытых надужыцьцях у віленскім Кураторыуме адносяцца да гэных самых фактаў, ці пракуратура дакапалася яшчэ да „лепшых“ спраў?!

Новыя рэвэляці ў справе віленскіх „школьных Куратараў“. Міністэрская камісія ўжо высьвятліла, што усяго паны з віленскага „Кураторыуму“ накралі з польскага скарбу на 8.000 злотых.

П. Рахальскі, начальнік „прэзыдыяльнага аддзелу“ (гэта значыць: канцэлярыі самага Куратара Гонсёровскага!), падпісаў не адну, а цэлых тры фальшывыя асыгноўкі... Грошы выпісываліся з скарбовае Палаты для інспэктароў „daleko z poza Wilna“, а атрыманьне ўсіх гэтых сумаў даручалася ўсё таму-ж п. Якубоўскаму, які ўцёк у Літву.

У цікавай карэспандэнцыі з Вільні ў „Robotniku“ прыведзена вельмі-трафная, хаця мо' і няпоўная, характарыстыка гэтага „Куратара“ sinecura (бесклапотнага), дадзеная яму ў студэнцкіх „батлейках“. Там на сцэне п. Гонсёроўскі сьпявае:

„А я ўсё балюю,
„А я ўсё палюю!
„Толькі не працую
„І не урадую“.

Паны „акадэмікі“ забыліся толькі сказаць, на каго палюе п. Куратар Гонсёровскі „з сваім верным сатэлітам Сьвідэрскім“. Забыліся дадаць, што за час свайго „куратарства“ над асьветай у Краю гэтыя „паляўнічыя“ зацкавалі ўжо каля 100 беларускіх школаў.

Карэспандэнт далей сцьвярджае, што ў Куратор. панавала поўная самаволя: з законамі ня лічыліся зусім... Пан Сьвідэрскі зрабіў сабе годны гэткай высокай асобы габінэт за грошы, належачыя да гімназіяў...

„Пан Куратар умеў дабіраць сабе людзей“... выдаляючы людзей чэсных, маючых даверые грамадзянства (польскага) і назначаючы па сваёй уласнай пратэкцыі асоб з вельмі „zaszarganą opinją“..

„Школьніцтва зрабілася фальваркам п. Гонсёровскага“. „Вучыцялёў стэрарызавалі пераводамі“.

„Кураторыўм гэтае не зрабіла абсалютна нічога для падняцьця школы ў Краю“.

„Візытатары ня маюць паняцьця аб навучаньню“.

Карэспандэнт даводзіць, што публічная апінія чуе, што тыя, што сядзяць у турме, не адзіныя вінавайцы надужыцьцяў... не паможа і тое, што п. Гонсёровскі, як Мусоліні!—прынес у ахвяру свайго калегу Рахальскага. Бо-ж той ня хоча быць адзічным „казлом ахвярным“ і „бароніцца заўзята“...

Але, відаць, і п. Куратара хтось бароніць у Варшаве.

Польскі вучыцель на „Крэсах“. У Пазнані схоплены на грабяжы нейкі Стэфан Залескі, вучыцель народнай школы, які—пасьля сьледзтва—аказаўся вядомым Кракоўскім зладзеем Пехам.

Цікава для „Крэсавага“ школьніцтва, што гэты самы Пех быў вучыцелем нашых беларускіх дзетак у польскай школе ў Вярэйках, Ваўкавыскага павету,—ў 1920 г.

Пераведзены ў Пазнанскае ваяводзтва, гэты „вучыцель“, як падае „Robotnik“, згвалтаваў **там** рад дзяцей і ўцёк, ды скрываўся да апошняга часу, калі быў схоплены на „гарачым учынку“—грабяжу з ўзломам..

Можна сабе прадставіць, **што рабіў гэты польскі культуртрэгер** у беларускай вёсцы, калі і ў Пазнані ён сьмеў „gwałcić“ (?) малалетніх дзяцей (дзяўчынак?)!?

Але нават выкрыцьце гэткага дзікога факту п. Гонсёровскага нічога не навучыла: ён-жа аддае ўзгадаваньне вучыцялёў для беларускіх школ вядомаму Макару Косьцевічу, „спэцыялісту“ ад грошы „Касы Хворых“.... Добрыя выйдуць „гадунцы“.

Яшчэ крыміналісты ў паліцыі! „Słowo“ наказуе аб арышце двух б. агентаў віленскае экспазітуры палітычнае паліцыі: Маліковскага і Занеховскага, якія былі нядаўна выдалены са службы за нейкія „цёмныя справы“. Абодва арыштаваныя „рабілі дасьледы на пагранічным павету“ па загаду корпусу пагранічнікаў.

Ці не прайшлі і яны „курсаў“ у п. п. Валэйшы і Косьцевіча?

У справе шпіёнскай арганізацыі. „Dz. Wil.“ падае вестку (?), быццам у справе арыштаваных па падазрэньню у шпіёнстве Рубіна, Вэйцмана і Бэрмана выкрылася, што шпіёнскія інфармацыі перасыляліся праз граніцу ў гільзах для цыгарак.

Карэспандэнцыі.

Ліквідацыя беларускае школы.

З Раеўшчыны, Вялейскага пав. Малад. гміны, інспэктар Вялейскага пав. перавёў беларускую вучыцельку Мядзьвецкую Клаўдзію ў польскую школу ў Турэц-Баяры, Лебедз. гміны, на пасаду польскай вучыцелькі, а пасаду бел. вуч. ў Раеўшчыне, гэтым зрэдукаваў з восені 1924 году.

Беларуская мова ў школе ў Раеўшчыне зусім цяпер не выкладаецца.

Забарона вучыцца.

(*Гміна Гарадоцкая, пав. Вялейскі*).

Ня маючы навакол на 10 вёрст ніякае школы, грамадзяне разьмешчаных недалёка адна ад аднэй чатырох вёсак: Кудзеўцы, Ядзейкі, Вербаўцы і Даўгулі, пераканаўшыся, што адчыніць легальную беларускую школу ўлада не дазволіць, нанялі сабе вучыцеля Вінцуся Дайноўскага, які і вучыў 36 дзяцей пабеларуску, як жадалі бацькі і дзеці, два месяцы. Занаткі былі добра наладжаны. Дзеці хутка навучыліся чытаць і пісаць. Прыемна было відзець радасьць бацькоў, якія хоць на свой кошт маглі, як ім здавалася, вучыць дзяцей. Але нядоўга была іх радасьць. Не абыйшлося і тут без паноў. Даведаўшыся ад аднаго дурнога хлапца, які хоць і беларус, але састаіць сышчыкам, што ў названых вёсках добра пастаўлена школа, 12-га студзеня з вёскі Яршэвіч прыйшлі два паліцыянты і прымусілі вучыцеля Дайноўскага даць падпіску, што ня будзе вучыць ня толькі тут, але і нігдзе. Прамучыўшыся ў вастрозе на Лукішках $7^1/_2$ месяцаў і змушаны да гэтай пары хадзіць чуць не што-дня за 10 вёрст на пастарунак у Гарадок „мэльдавацца“, Дайноўскі даў паліцыянтам вымаганую падпіску і спыніў занаткі, хоць гэтак астаўся, можна сказаць, бяз куска хлеба. Дзеці галасна плакалі па школе, а на іх гледзячы—і бацькі. А што рабіць Дайноўскаму?

Можа, Пасольскі Клюб дапаможа бедным грамадзянам, жадаючым вучыць дзяцей на свой кошт?

Пакрыўджаны.

„Як ухвалілі даваць дапамогі вар'ятам, то іх шмат зразу знайшлося“.

(*З Сьвянцяншчыны*).

На апошнім зьезьдзе Сойміку ў Сьвянцянах была праведзена пастанова, каб усім вар'ятам з бедных сямей у павеце даваць хоць невялічкія дапамогі грашыма.

Пасьля гэнай справы разглядалася справа іствуючай ужо другі год пры Сойміку школы садоўніцтва, у каторы прысланы летась з Міністэрства кіраўнік яе, нейкі недавучка Пастаўка, папсаваў ужо гаспадарку і сваімі паводкамі да канца дэмаралізуе вучняў. Школу гэную Міністэрства Земляробства, узяўшы пад сваю апеку, казала Сойміку перарабіць на школу земляробства.

Вось, прадстаўнік „Związku Ziemian“, сябра „Tow. Rolniczego“ і „Kółek Rolniczych“; ды, як у нас кажуць, „Гоголевскій“ рэвізор Сойміку, вялікі пан З. Борткевіч, каторы ў леташнім годзе гаварыў на Сойміку, што школы садоўніцтва павету ня трэба, а патрэбна толькі школа земляробства, сёлета засьпяваў іначай, і аказалася, што ўжо ні аднэй ні другой школы для павету ня трэба: школы, бач, выводзяць нікому непатрэбных людзей і г. д. Відаць, што „Związek Ziemian“ пабаяўся, што парабкі хутка зьвядуцца, дый, калі-б перарабілі школу садоўніцтва на школу земляробства, то трэба б ад сябрыхі „Związku Z.“ Халецкай прырэзаць крыху зямлі да школы, бо вялізарны маёнтак гэнае пані пры школе ляжыць, а ў школы зямлі скупавата. Тады, па загаду таго-ж пана Борткевіча, „абураныя“ на Міністэрства і на гаспадарку кіраўніка ў школе сябры Сойміка,, заместа каб зьмяніць гэнага Пастаўку, **зачынілі зусім школу** і пастанавілі **школы земляробства тож не адчыняць.**

Зрабілі гэта згарача, па намове, ды самі цяпер хіба шкадуюць, бо зьнішчылі з трудом вялікім заложаную першую ў павеце фаховую школу.

Як прашла тая пастанова большасьцяй галасоў, то адзін з сяброў Сойміку, які галасаваў процi, гр. Ракоўскі з Годуцішак, абураны, што і сябры сяляне так лёгка паддаюцца на пекныя словы розных паноў і пятлю сабе зацягіваюць на шыі, па адрасу загадчыка і ўсіх галасаваўшых за закрыцьце школы сказаў:

„Як ухвалілі даваць запамогі вар'ятам, то іх шмат зразу знайшлося!“.

Гэта, здаецца, працьвярэзіла крыху сялян, якія зразумелімі цяпер, якую шкоду павету зрабілі.

Тутэйшы.

„Робяць“ польшчыну.

(М-ка Вішнева. Валожынскага пав.).

Гмінны пісар Сарока, швагер Валожынскага Павятовага Старасты, на гэтых днях сабраў усіх солтысаў—каталікоў, якіх паінфармаваў „сакрэтна“, што ў скорым часе будзеце рабіць перапісь насяленьня, дзеля школ, дык каб гэтыя солтысы пісалі як мага балей палякамі (гэта ёсьць: каб рабілі палякоў з беларусаў), дзеля таго, каб ня было ніводнае беларускае школы ў гэтай гміне.

Сяляне беларусы кажуць: „Няхай пішуць нас хоць чарцямі, мы іх пісаньню й абяцанкам ня верым і дэкларацый інспэктару складаць ня будзем, бо гэта ўсё дарэмна. Няхай відзяць людзі ўсяго сьвету, як нас паны вучаць“. **Прахожы.**

Ад Рэдакцыі. Сумна, што вішнеўцы, зьняверыўшыся ў магчымасьці нейкага палягчэньня нашага жыцьця, апускаюць рукі і на ўсё згодны. Гэтай дарогай мы нічога не даб‘емся! Наадварот, усе як адзін, **павінны падаваць дэкларацыі і дабівацца свайго!..**

„Арышты і вобыскі“.

(З Дзісеншчыны).

У часе праваслаўных Каляд па Празароцкай вол. адбыліся арышты і вобыскі. Пачатак іх быў гэтакі. У самую калядную куцьцю быў арыштаваны жых. вёскі Руднікі, нейкі Гаўрыльчык, якога абвінавачывалі ў хадзьбе заграніцу і пыталіся аружжа. Арыштаванаму Г. налажылі кайданы і паліцыянт павёў яго ў Празарокі на пастарунак. Г., відаць, спужаўся арышту і ўцёк ад паліцыянта. Хутка Г. быў злоўлены на граніцы і ўжо быў без кайданоў. Г. добра „пачаставалі“ і адправілі ў Глыбокае, гдзе Г., відаць, да нечага „прызнаўся“ і мусіў што небудзь на каго небудзь паказаць.

Толькі праз два тры дні атрад салдат, чалавек 20, з паліцыяй і вывядоўцамі—у баявым парадку позна ўвечары прыйшоў у вёску Руднікі, шукалі і пыталіся: аружжа, хто хавае бандытаў, хто ходзіць заграніцу і г. д. Тое самае рабілі і ў вёсцы Кульгаі.

Жыхара вёскі Руднікі паўхворага, паўдурнога Яна Каршулёнка 16 — 18 г., прывадзілі на граніцу і штурхалі яго на той бок, каб ён паказаў дарогу, па якой ён хадзіў,—але хлапец плачучы вяртаўся. Тады вывядовец разоў шэсьць ударыў па твару, яго адпусьцілі дамоў. Як сьведку, узяліся дапрашываць 6—8 гадовага хлопчыка сына жых. вёскі Руднікі, Ядвігі Хвядзьковіч. У такога „dorosłego“ сьведкі пыталіся і пра аружжа, і пра бандытаў, страшылі застрэліць, трактавалі цукеркамі,—толькі нічога ня вышла. У Рудніках арыштавалі чал., 6, гэтулькі-ж у Кульгаях, адну дзяўчынку ў вёсцы Верацеі, хлапца Дзягеля ў вёсцы Ёсты, 4 чал. ў вёсцы Доўгае і некалькі ў ваколіцах вёскі Псуя.

У вёсцы Псуя мелі арыштаваць былую вучыцельку расейскае школы, жых. гэтай-жа вёскі Ганну Шчансновіч. Даведаўшыся аб гэтым, А. С. з упуду напілася атруты, і ў вельмі цяжкім стане яе адвязьлі ў шпіталь да Глыбокага. У вёсцы Псуя арыштавалі вучыцеля польскае школы Клімашэўскага, якога засталі ў кватэры Ганны Ш. Ганна Ш. гэтымі днямі памёрла.

Усюды пыталіся і шукалі аружжа і нейкай „баявой арганізацыі“.

Большую частку арыштаваных ужо адпусьцілі. Звольненыя кажуць, што біць іх ня білі, толькі трохі „далі“ дзеля страху ну, і за гэта дзякуй,—рукі, вочы, галава цэлыя,—дык гэта-ж і ня біцьцё.

Прыходзе на ўспамін сакавік у 1923 гаду, калі 14/III, як шаранча наляцела на Дзісеншчыну паліцыя I-га вокругу (вярнуўшыся з трыумфальнага заняцьця нэйтральнае паласы на Літоўскай граніцы), якія вярнулі ў хатах усё дагары нагамі, хапалі сустрэчных на дарозе людзей, і вязьлі ў Зябкі. У Зябках спакавалі 62 чал. у адзін таварный вагон, гдзе трымалі $1^1/_2$ сутак. У ліку арыштаваных былі два сьвяшчэньнікі і некалькі кабет. Кабеты ад духаты і цясноты млелі. Арыштаваных адвязьлі ў Глыбокае, гдзе гэтак-жа пыталіся пра нейкія баявыя арганізацыі, пра падгатоўку паўстаньня. а на‘т пра батарэі—якія недзе крыюцца ў лясох (добра, што ня ў шуфлядах). Усіх тады пазвальнялі,—а колькі ж галасу, гоману, зьдзеку бясправўя.

Некалькі паламаных вінтовак, некалькі выстрэляных артылер. гільзаў, ды пустых вінтовачных патронаў — пан міністар у Сойме раздзьмуў у цэлыя склады аружжа і амуніцыі. **Зязюля.**

Нават ноччу.

(Вёска Вялікае Сяло, гміны Маладэчанскай).

У Вялейскім Urzędzie Skarbowym урадоўцы сьцягаваць падаткі не лянуюцца. Яны так „працуюць“, што ім і дня не хапае. Па падаткі зьяўляюцца толькі ўначы і то тады, калі добрыя людзі зімой на вёсцы ўжо даўно сьпяць, бо аж а 9—10 гадзіне пасьля паўдня, а то і пазьней. Зьявіўшыся ў кумпаніі азброянай паліцыі ў хату, гэтыя ўрадоўцы адразу, не даючы бедным людзям апомніцца ад нагнанага страху, забіраюць апошнюю адзежу, апісаваюць апошнюю скаціну і нават ня раз апошні стол.

Не абходзіцца гэтае зьбіраньне і бяз кур‘ёзаў. Да адзінокай удавы (той-жа вёскі) Параскі Цар каля 10 гадзіны веч. раптам зьяўляюцца двух „паноў“: адзін азброены, у форме паліцыянта, другі цывільны, (солтыс гдзесьці застаўся) і дамагаюцца грошы. Жанчына з перапуду думае, што гэта бандыты, кажа, што грошы ў яе няма і пачынае прасіцца. „Госьці“, бачучы, што ў хаце нічагусенькі мудрага ня знойдзеш, загадаваюць кабеце вясьці іх у хлеў паказаваць жывёлу, гдзе і апісываюць апошняе сьвінчанё, запісаўшы яго ў пратаколе, як 13 тыднёвае парасё (а яно ўжо важыць добрыя 2 пуды).

Усё забранае і апісанае прадаецца пасьля з ліцытацыі, хоць аматараў купляць такія рэчы мала, а часамі зусім няма.

Ёсьць тут шмат бедных удоў, якія, ня гледзячы на грозьбы і просьбы, падатку ня плацяць, бо ня маюць з чаго, а забраць на падатак таксама няма чаго. З імі мае „гаварыць“ сам п. Стараста.

Што ім скажа п. Стараста, невядома (звольне ад падатку?), але бедныя ўдовы атрымалі ад солтыса загад сабрацца ў валасьці яго спатыкаць **Вясковы.**

І ў нас так, як у людзей.

(З Пастаўскай гм., Дунілавіцкага пав.).

З усіх канцоў шмат пішуць аб дзеяльнасьці паліцыі. Але ў нас у Пастаўскай гміне дагэтуль яно-сабе было, пры старым каманданце Міхальку сяк-так. Быў нішто адзін камплект паліцыі. Але пасьля зьмянілі паліцыю. І ужо часьцей сталі шукаць варту, глядзець за табліцамі на вазох, за троха выпіўшымі людзьмі ў панядзелак і шмат за другімі парадкамі.

У адзін панядзелак два паліцыянты пачалі лавіць людзей, ішоўшых чыгункай. А йшлі мужыкі чыгункай за тое, што: 1) ня былі асьвядомлены праз свае ўлады, што хадзіць чыгункай ня можна; 2) што рака разьлілася, масту нет, абхадзіць дужа далёка, дык думалі сушэй перайсьці праз мост чыгункай.

Дужа насьмяяліся вясёлыя паліцыянты, як мужычкі сталі ўцякаць праз раку чуць ня ўплаў, а адзін у новым жоўтым кажуху, як уцякаў, дык заваліўся ў ваду.

Толькі смутна было на сэрцы ў бедных сялян. Пачаліся дапросы, трэбаваньне па некалькі разоў на пастарунак, кажуць, што некаторых звольнілі ад адпаведнасьці, другіх-жа завуць да Sądu Pokoiju.

Малады Селянін.

З Радавае Беларусі.

Б.С.Р.Р. на сусьветнай выстаўцы.

У чэрвені сёлетняга году ў Парыжу адкрываецца сусьветная выстаўка. На выстаўку пашлюць свае экспонаты і ўсе складовыя часьці С.С.Р.Р, — ведама, значыць і Радавая Беларусь. Грамадзянства апошняе вельмі зацікаўлена тым, каб, як сьлед, прадставіць на выстаўцы нашу Бацькаўшчыну.

Прэзыдыум Інбелкульту.

„Słowo“ наказуе, што ў склд прэзыдыуму Інбелкульту Беларускае Культуры выбраны: Ігнатоўскі, Смоліч, Гэльтман, Аршанскі і інш.

На працу Інбелкульту урад вызначыў значныя крэдыты.

Як ведама, Інбелкульт, паводле новага статуту, мае характар Беларускае Акадэміі Навук.

Высяленьне палякоў.

Як даведалася „Gaz. Warsz.“, Совнарком Радавае Беларусі выдаў дэкрэт аб высяленьні з межаў Беларусі ўсіх уласьнікаў маёнткаў - палякоў, якія арандавалі дагэтуль некалі належаўшую да іх зямлю і вялі на ёй гаспадарку. Высяленьне мае адбыцца ў працягу 2-х тыдняў.

Дэкрэт гэты выданы на падставе рэзалюцыі апошняга сялянкага зьезду.

Юрыдычныя парады.

1) Падпішчыку № 1372.

Пытаньне. Зямля куплена ў 1912 г. за 1500 р. Купчае ня зроблена за вайною і ня выплачана яшчэ 500 р., але зямлёю валадаю з 1912 г. Маю дамовую расьпіску і многа сьведкаў пад прысягу, што я купіў. Насьледнік прадаўца хоча адабраць ад мяне гэтую зямлю. Па польскім законам ці можа ён адабраць і сколькі могуць прысудзіць цяпер залатых за 500 рублёў.

Адказ: Згодна з Уставам 2 ліпня 1924 г. № 669, трэба прасіць Акружны Суд аб прызнаньні зямлі за ўласнасьць. За 500 руб. з 1912 г. прыдзецца плаціць найбольш 1330 злотых, а суд можа прысудзіць і менш, або разлажыць на колькі гадоў.

2) Падпішчыку № 1604.

Пытаньне: У працягу трох гадоў дзяржу ад пана кусок зямлі каля 25 дзесяцін. Першыя два гады арандаваў, а паследні год дзяржу, як запашнік. Тэрмін канчаецца 23 красавіка. Цяпер пан адмаўляе мне мейсца. Ці падхаджу я пад які—колечы ўстаў аб абароне арандатараў, ці мушу ўступіць? А можа ёсьць надзея на зямельную рэформу?

Адказ: Цяпер пад Устаў аб абароне арандатару не падходзіце.

3) Рабочаму.

Дарога толькі адна: падаць на падрадчыка ў суд.

4) Падпішчыку № 1372.

За скаціну і коні падаткі плаціць кожны, хто мае скаціну ці коні.

5) Падпішчыку № 940.

Трэба зьвярнуцца да Інспэктара Працы.

6) Падпішчыку № 50.

I. Можна даходзіць ад брата сёмую частку зямлі і інвэнтара.

II. Пакуль жывець дзядзька, ён гаспадар сваей зямлі і можа адпісаць, каму захоча.

7) Падпішчыку № 1585.

Пытаньні: 1) У 1910 годзе зрабіў я кантракт на арэнду 4 дзес. зямлі на 6 гадоў, — знача, да 1915 г. У часе вайны гаспадар зямлі гэнае выехаў і яго няма, ды нічога аб ім невядома. Да гэтага году зямлёй карыстаўся я. Цяцер пляменьнік гаспадара па сястры падаў у суд, каб адабраць зямлю. У мяне ёсьць стары кантракт з гаспадаром. Ці можа пляменьнік адабраць зямлю?

2) Як легальна паехаць у ССРР?

Адказы: 1) Калі пляменьнік гаспадара хоча адабраць зямлю, то павінен даказаць мэтрыкамі, што той памер; інакш адабраць ня маець права.

2) Трэба ўзяць загранічны пашпарт і прасіць Расейскае Пасольства ў Варшаве, каб дазволіла пераехаць у ССРР.

8) Валюку ў Горадні.

На ўсе тры пытаньні адказ адзін: няма яшчэ падхадзячае ўставы.

Калі ёсьць нямецкія рэквізіцыйныя квіты, то трэба іх захаваць, бо цяпер у Парыжу сядзіць Камісія, каторая ябгаварываець справу заплаты немцамі за гэтыя квіты.

9) Я. Г. ў Горадзеншчыне.

Пакуль жыў дзед, зямля лічылася яго, а па яго сьмерці павінна перайсьці да насьледнікаў. Цётка ваша па закону маець права на **сёмую** часьць, а на **шэсьць сёмых**—вы, як сын, дзедавага сына. Не напісалі, калі выдадзены вэксаль; ад гэтага залежыць, ці варты ён чаго, ці не.

Паштовая скрынка.

Ад: В. Царука, Пятра Саколіча, Канст. Каруноса, Эмільяна Казіміpука, Аляксея Анцупевіча, Юльяна Сянюты, А. Угліка, А. Казлоўскага, Ігн. Біньдзюка, Язэпа Гапановіча, Зьмітра Боцела, Яна Леванчука, Тодара Чэрнагрэбьева, Аляксандра Смалонскага, Палескага Ваяводзтва, С. Мазурэка, Пятра Мышкі, Васіля Клімко, Канст. Матусэвіча, Яна Кубліцкага, Тамаша Белановіча, Канст. Касьцюкевіча, Аляксан. Малойло, Казімера Маліноўскага, Аляксан. Ляончыка, Аляксея Іванава, Міхала Пілецкага, Казімера Жэрко, Максіма Гавенчыка, Юркі Паўлоўскага, Алесі Каньчук, М. Буйвала, М. Трыны, Яна Мукасея, Аляксея Леонавеца, Аляксан. Канончыка, М. Корбута, Мірона Місюка, Язэпа Трапейкі, Нікіфара Савіча, Язэпа Саньчука, Мацея Казла, Сьцяпана Клімовіча, Чургана, Мікалая Жыбуртовіча, Сымона Палудзеня, Мікалая Ліхуты, Гаўрылы Касьцюковіча, Якавіцкага, Тодара Дундава, Паўла Міхалевіча, Рыгора Пучко, Васіля Сокала, Мікалая Тарасіка, Аляксан. Гірыса, Яна Дашкоўскага, Паўла Ярашэвіча, Андрэя Стэльмаха, Аляксан. Голуба, Паўла Сакоша—атрымалі **па 2 злоты.**

Ад: Ант. Юрыка, Згрунда, Юрыя Зімніцкага, Тодара Казлоўскага—атрымалі **па 3 злоты**

Рэдактар-Выдавец Антон Пракапеня.

Друкарня Н. Левін і Сын, Вільня, Нямецкая 22.